

ایران از چه زمانی زندان دار شد؟

۲ اردیبهشت ۱۳۹۴ ساعت ۱۶:۱۲

در سال ۱۲۹۲ شمسی دولت ایران به منظور سر و سامان دادن به وضع شهربانی کشور (نظمیه) عده‌ای مستشار سوئدی استخدام کرد. مستشاران سوئدی ابتدا نظام نامه محابس را تهیه کردند که در سال ۱۲۹۸ شمسی به تصویب هیات دولت رسید و این اولین آیین نامه و مقررات زندان‌ها شد.

زندان قبل از اسلام نیز در ایران استفاده می‌شده است با این تفاوت که زندان‌ها در ابتدا به عنوان محلی برای از بین بردن افراد یا رجالی که به نوعی باید در فراموشی مطلق از بین می‌رفتند به وجود آمد. پس از ورود اسلام نیز در ایران این بازداشتگاه‌ها به دست خلفای عباسی احداث شد و کم‌کم به روزهای قبل از ورود اسلام و محبوس کردن برای از بین بردن افراد تبدیل شد.

برای اولین بار در ایران در دوران قاجاریه امیرکبیر در سال ۱۲۶۶ ه.ق. با صدور فرمانی اقدام به لغو شکنجه و سرو سامان دادن به اوضاع زندان‌ها و زندانیان کرد ولی به خاطر عزل وی این اقدامات چندان دوامی نداشت با این همه در دوران قاجار باز هم تشویق برخی افراد نظیر میرزا حسین خان سپهسالار اقداماتی برای انسانی کردن زندان‌ها صورت پذیرفت. در میان این اقدامات کنت دومون فورت اولین رئیس پلیس تهران توانست اقدامات عمده‌ای را در دوران پس از وقوع انقلاب مشروطه به وجود آورد. در ایران معاصر و پس از برقراری حکومت قاجار قدیمی‌ترین زندان بزرگ در تهران زندانی به نام انبارشاهی بود که زیر نقاره خانه ارک یعنی محل فعلی بانک ملی بازار قرار داشت و زیر نظر حاجب الدوله (رئیس تشریفات) اداره می‌شد. در این زندان وضع به صورتی بود که زندانیان برای غذای خود نیز باید از نذوراتی که مردم به آنها می‌دادند استفاده می‌کردند.

در سال ۱۲۹۲ شمسی دولت ایران به منظور سر و سامان دادن به وضع شهربانی کشور (نظمیه) عده‌ای مستشار سوئدی استخدام کرد. مستشاران سوئدی ابتدا نظام نامه محابس را تهیه کردند که در سال ۱۲۹۸ شمسی به تصویب هیات دولت رسید و این اولین آیین نامه و مقررات زندان‌ها شد.

در این آیین‌نامه زجر بدنی و زنجیر کردن زندانیان ممنوع شد. در دوران سرتیپ درگاهی رئیس شهربانی وقت، نظام نامه تشکیلات محابس و توقیفگاه‌ها و وظایف ماموران و مستخدمان آن‌ها تهیه و در ۳۱ شهریور سال ۱۳۰۷ شمسی به تصویب رسید و در همان سال نظام نامه اجرای حکم اعدام نیز تصویب و به مورد اجرا گذاشته شد. در سال ۱۳۰۸ شمسی اولین زندان زنان (زندان قصر) به منظور نگهداری ۶۰۰ نفر محکوم اختصاص یافت پس از شهریور ۱۳۳۰ تحت تاثیر علل ناشی از جنگ جهانی دوم به تعداد بزهکاران ایران مانند بیشتر کشورهای جهان افزوده شد و زندان‌ها را با کمبود جا مواجه کرد. در ۲۱ مهر ماه سال ۱۳۴۷ اولین آیین نامه زندان‌ها با توجه به اصول علم زندانی‌ها نسبت به کانون اصلاح و تربیت به تصویب رسید و در سال ۱۳۵۴ آیین نامه

مذکور اصلاح شد و به سایر زندان‌ها تعمیم داده شد اما به علت نبود امکانات بیشتر مفادشان اجرا نشد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ قوانین در این حوزه نیز دچار تحولاتی شد و در ۷/۲/۶۱ آیین نامه اجرایی زندان‌ها بعد از پیروزی انقلاب اسلامی مشتمل بر ۳۹۶ ماده و ۶۵ تبصره به تصویب شورای عالی قضایی رسید. در پی آن و در تاریخ ۱۹/۱۱/۶۷ آیین نامه اجرایی دوم، بعد از انقلاب و نخستین آیین نامه پس از تشکیل سازمان زندان‌ها حاوی ۱۰ فصل و ۲۴ بخش مشتمل بر ۱۸۰ ماده و ۴۴ تبصره در تاریخ ۲۹/۳/۶۸ مورد تصویب ریاست دیوان عالی کشور قرار گرفت. پنج سال بعد، به تاریخ ۱۵/۱/۷۲ آیین نامه اجرایی چهارم سازمان زندان‌ها نیز متضمن ۲۵۴ ماده و ۹۶ تبصره توسط ریاست وقت قوه قضاییه تصویب شد. این آیین نامه نیز ۸ سال بیشتر دوام نیاورد و آیین نامه پنجم شامل ۲۳۲ ماده و ۸۴ تبصره به دستور رئیس قوه قضاییه در تاریخ ۲۶/۴/۸۰ تصویب و به اجرا درآمد. سرانجام بعد از گذشت ۴ سال از زمان تصویب و اصلاح آخرین آیین نامه سازمان زندان‌ها، آیین نامه اجرایی جدید سازمان زندان‌ها، در اجرای ماده ۹ قانون تبدیل شورای سرپرستی زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور مصوب ۶/۱۱/۱۳۶۴ با قالب و محتوایی نسبتاً تازه مشتمل بر ۲۴۷ ماده و ۱۰۸ تبصره در تاریخ ۲۰/۹/۱۳۸۴ مورد تصویب و تایید رئیس قوه قضاییه قرار گرفت و با اعلام نسخ صریح آیین نامه سابق (مصوب ۲۶/۴/۱۳۸۰) و سایر آیین نامه‌های مغایر، قدم در وادی اجرا گذاشت.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۰۴۶۷/دائر-زندان-زمانی-ایران>